

(foto: Jeanine Niers)

Oek de Jong is
romanschrijver en essayist
www.oekdejong.nl

Portretten van de tijd

Veertien jaar lang reisde de Amerikaanse fotograaf Beth Moon (1955) over de wereld om oude bomen te fotograferen. Ze begon aan haar onderneming toen ze een tijd in Engeland woonde, het land van de oude Kelten waar men nog altijd zoveel affiniteit heeft met – vooral – oude bomen. Ze fotografeerde er eiken die waren geplant nadat in 1588 de Spaanse Armada was verslagen of meer dan duizend jaar oude en hol geworden taxusbomen. Op berghellingen in Californië fotografeerde ze de bristlecone-pijnboom, die onder extreme omstandigheden gedijt, zeer langzaam groeit en vijfduizend jaar oud kan worden. De oudste van deze pijnbomen verschenen boven de grond in de tijd dat de Sumeriërs hun kleitabletten beschreven en het Gilgamesj-epos ontstond, en ze

waren al oud en verweerd toen Julius Caesar in Rome aan de macht kwam. Kolossale baobabs fotografeerde Moon in Zuid-Afrika, in Cambodja de gigantische wurgvijgebomen die in de jungle over oude tempels heengroeien en ze vermorzelen met hun wortels, in Israël meer dan duizend jaar oude vijgebomen, gegroeefd en verweerd, waaraan door snoeien nog steeds jonge en vruchtdragende loten verschijnen. Op het woestijndroge eiland Socotra, voor de kust van Jemen, maakte ze opnames van de alleen daar voorkomende drakenboom, een parasolachtige, waaruit tweemaal per jaar het kostbare ‘drakenbloed’ wordt afgetapt. Moon maakte haar foto’s in zwart-wit. In Engeland leerde ze de platinum-palladiumprint kennen. Ze mengt een lichtgevoelige tinctuur van deze stoffen, bestrijkt er dik aquarelpapier mee (dat

de metalen opzuigt) en gebruikt dat om haar foto’s op af te drukken. Het schijnt het meest duurzame fotografische procédé te zijn. De platinumprint kan eeuwen mee voordat hij begint te vervagen. Op deze manier hoopt Moon ons verre nageslacht nog een blik te gunnen op een aantal oude en wonderbaarlijk mooie bomen, die dan waarschijnlijk allemaal verdwenen zullen zijn onder invloed van de oprukkende beschaving, klimaatverandering, verstoorde ecosystemen of simpelweg kappen. De mens is van oudsher een boskappende en bosverbrandende soort. Het begon al toen hij nog als nomade rondzwierf. Van de eikenbossen die ooit Europa bedekten is niets meer over. Elk jaar nog worden er wereldwijd miljoenen hectares bos gekapt. In 2014 publiceerde Moon haar boomfoto’s in een schitterend uitgegeven boek

onder de titel *Ancient Trees: Portraits of Time*. De bomen die ze fotografeerde (en waaronder ze soms ook de nacht doorbracht) zijn inderdaad geportretteerd. Hoe langer je naar deze foto’s kijkt, des te meer worden het portretten, portretten van levende wezens – die zich in een ander tempo dan wij en gestuurd door een ander soort intelligentie ontwikkelen. Ik was verbaasd om te lezen dat de meer dan tweeduizend jaar oude taxus in Linton, Engeland, op een zeker ogenblik vanuit zijn al ver uitdijende kroon een luchtwortel begon te laten groeien, die na een flink aantal jaren de grond wist te bereiken en nu, een eeuw later, zo’n twee meter dik is en in staat de boomkruin te ondersteunen en zo te laten overleven. De gigantische baobabs in de savannes van Afrika hebben andere strategieën ontwikkeld: in het sponzige hout van

hun metersdikke stammen (tot vijftien meter) slaan ze tijdens het regenseizoen het water op, dat in de droge periode langzaam wordt afgestaan aan de rest van de boom. Maar de meeste van deze giganten met hun supergenen overleven toch alleen maar omdat ze moeilijk bereikbaar zijn voor mensen. Wij zijn boskappers en bosverbranders, maar van oudsher zijn we ook geneigd om oude bomen te bewonderen en zelfs te vereren. Ze vervullen ons met ontzag door hun omvang en leeftijd en door wat ze in de loop der eeuwen hebben doorstaan. De oude Grieken vereerden de olijfbom, in elk Germaans of Keltisch heiligdom stond een heilige boom. Er bestaat een uitgebreide symboliek rond bomen, tot op de dag van vandaag. Moon bouwt met haar *Ancient Trees* voort op ons instinctieve ontzag voor

oude, eerbiedwaardige en meestal solitaire bomen. Ze staat in een traditie van excellente boomfotografen, van William Fox Talbot met zijn *Oak Tree in Winter* uit 1842 (de eerste beroemd geworden boomfoto) tot aan Eugène Atget, Stieglitz, Cartier-Bresson en vandaag de dag Sally Mann. Moons foto’s van bomen zijn kunstwerken in de subtielste grijs tinten. Ze heeft een trefzeker oog voor de sculpturale kwaliteit van bomen. Ze toont de dramatiek van een boom, zijn onverwispelbare individualiteit. Maar vooral weet ze bomen te laten verschijnen als de sprookjesachtige en betoverende wezens die ze zijn, niet voor niets de oudste levende wezens op aarde.

Beth Moon,
‘Ancient Trees. Portraits of Time’,
2014, Abbeville Press, New York

Beth Moon, 'Heart of the Dragon', 2010,
platinum/palladiumprint, 55 x 73 cm,
Pietrasanta, PH Neutro Fotografia Fine-Art